ڊاڪٽر مهر خادم

اياز گل- جِدت ۽ جديديت جو شاعر

Ayaz Gul: The Poet of Modernism and Literary Innovations

Abstract

Ayaz Gul is a versatile Sindhi poet known for his rich romantic tradition and distinctive diction. His innovative style and creative genius set him apart as one of the most popular poets of his era. Readers and admirers deeply appreciate each line and word of his poetry, feeling a strong connection to his verses. As a romantic poet, Ayaz Gul not only celebrates love but also delves into pure human emotions. His verses give voice to lovers, and people of all ages often turn to his poetry to express their true feelings of love. However, the scope of his work extends beyond themes of love and beauty; his poetic canvas also encompasses nature, nationalism, patriotism, humanism, and social realism. Owing to these creative qualities, Ayaz Gul enjoys a wide readership across all age groups in Sindh. Furthermore, translations of his selected verses into Urdu and English have earned him global recognition. While Sindhi poetry possesses a rich tradition, Ayaz Gul has imprinted his name among the greatest poets of the Sindhi language through his unique style and literary innovations. He is so popular among his contemporaries that people from various backgrounds and ages frequently sing, recite, quote, and utilize his poetry in different contexts. This research paper aims to explore the themes of modernism and the poetic innovations employed by Ayaz Gul in his poetry works.

Keywords: Ayaz Gul, Sindhi poetry, modernism, literary innovations,

جديد سنڌي شاعريءَ ۾ اياز گل جو شمار سنڌ جي اهم شاعرن ۾ ٿئي ٿو جنهن جي شاعريءَ ۾ رومانويت سان گڏ سماجي ۽ مزاحمتي پهلو بہ شامل آهن. موضوعاتي لحاظ کان سندس شاعري فطرت جي حُسن ۽ ڌرتيءَ سان محبت جي هڳاءَ تائين پنهنجو وسيع ڪئنواس رکي ٿي.

اياز گل، غزل سان گڏ، ٻين جن بہ صنفن ۾ شاعري ڪئي آهي، هو صنف جي روح مطابق ڪين تخليق ڪيو آهي. عملي زندگيءَ ۾ هُو زندگيءَ جو وڏو عرصو سنڌي ادب پڙهائيندو رهيو آهي. ڪيس ڪلاسيڪل شاعريءَ کان جديد شاعريءَ تائين گهرو مطالعو رهيو آهي. ان ڪري ئي هن جنهن بہ صنف ۾ شاعري ڪئي آهي، ان ۾ پنهنجي انفراديت ۽ جِدت برقرار رکي آهي.

اياز گل جي شاعريءَ ۾ جدت:

هر سگهارو شاعر چاهيندو آهي، تہ سندس شاعريءَ ۾ جدت ۽ نواڻ هجي. اها جدت خيالن ۽ تخليقي سوچن ۾ بہ ٿي سگهي ٿي، تہ گهاڙيٽن ۾ بہ.

لغت جي حوالي سان جدت لفظ جي معنيٰ آهي:

”جدت: مو. نواڻ، نوائي، هاڻوڪائي، نئين ڳالهہ، تازگي، انوکائي“ (1)

ان ۾ ڪو بہ شڪ نہ آهي، تہ نواڻ ۾ تازگي هوندي آهي، جنهن کي ٻڌڻ ۽ ڏسڻ سان نئين احساس جي محسوسات ٿيندي آهي.

اياز گل جي شاعري جدت ۽ جديديت سان ڀرپور آهي. جدت، سندس شاعريءَ جي صنفن جي گهاڙيٽي ۾ بہ موجود آهي، جيئن سندس هي ٻِٽو غزل لکيل آهي، جنهن جو مثال هن طرح آهي:

سوچون ساريون هارايل سردارن جيان
خواب پيا ها پيرن ۾ تلوارن جيان
چپ اوهان جا پنهنجا لفظ پراوا هن
يارو! آهيو ڊرامي جي ڪردارن جيان

رستا هوندا ته اُٿيهين جي اندڌارن جيان
توڙي ايندي چانڊوڪيءَ جي چارن جيان [2]

ٽِڙا غزل:

ٽِڙي غزل کان سواءِ ايا ز گل ٽِڙو غزل به لکيو آهي، جنهن جو مثال هن طرح آهي:

نينهن نيڻن ۾ ئي تنهنجا چارا هجن،
سڀ لِڦون پيرَ جون جڻ ستارا هجن.

نيڻ وِچ سير ۾ ٻوڙ ٻوڙان ئي ڇَپ
جڻ ڪنارا هجن. [3]

سَوايون:

ايا ز گل سَوايُون به لکيون آهن. هي اُهي شعر آهن، جيڪي مڪمل غزل يا مڪمل نظم وغيره جو روپ وٺي نه سگهيا ۽ اُهي ٻن يا ٽن سٽن جي شعر واري روپ ۾ ئي رهيا، جن کي هن، ”سوايون“ جو نالو ڏنو. جيتوڻيڪ سندس گهاڙيٽي واري جدت عام ٿي نه سگهي آهي، پر تنهن هوندي به هن، انهن سان سنو نڀايو آهي. سندس سواين جو مثال هيٺ ڏجي ٿو:

ڪو نئون خواب ٿي لڳي مون کي
زندگي ٿي وري ٺڳي مون کي

--

ڪي نوان ئي عذاب آڻيندي
ننڊ ايندي ته خواب آڻيندي
وقت، دردن جو قافلو هڪڙو
آس، سُکَ جا سَراب آڻيندي. [4]

اياز گل جا غزل:

ڊاڪٽر اسحاق سميجو اياز گل جي شاعريءَ جو مجموعي تاثر ڏيندي ڪيس اول ۽ آخر غزل جو شاعر سڏي ٿو. سندس راءِ آهي، تہ:

"هن ٻيون صنفون بہ برابر لکيون آهن، پر هُو اول ۽ آخر غزل جو ئي شاعر آهي ۽ پنهنجي همعصرن ۾ هن جهڙو باڪمال ۽ نرالو شاعر مون کي ٻيو ڪوئي نٿو سجهي." (5)

اياز گل جي شعري مجموعي "ميلي جي تنهائي" جو مهاڳ، نصير مرزا لکيو آهي. هن مهاڳ ۾ هُو اياز گل جي غزل متعلق لکي ٿو تہ.

"اياز گل جهڙي زندهہ ۽ متحرڪ شاعر کي جديد کان جديد تر ٿيندڙ دنيا سان گڏ تيز رفتاريءَ سان پنهنجي غزل جي اسلوب ۾ بہ هر وقت سجاڳ رهڻو هو ۽ جي نہ رهي ها تہ سندس غزل سيا ويڪ هڪ ئي هنڌ بيهي رهي ها ۽ جنهن کي هن هڪ هنڌ بيهڻ نہ ڏنو." (6)

اياز گل جي شعري مجموعي "ڏُک جي نہ ڀڃاڻي آ" جو مهاڳ، ڊاڪٽر تنوير عباسيءَ جو لکيل آهي، جيڪو هڪ طويل ۽ تفصيلي مهاڳ آهي. هن مهاڳ ۾ ڊاڪٽر تنوير عباسيءَ ڪيس ڪلاسيڪي شاعريءَ سان گڏ ثقافتي قدرن جو ڄاڻو بہ سڏيو آهي. هُو لکي ٿو تہ:

"اياز گل کي ڪلاسيڪي شاعريءَ توڙي سنڌي ثقافتي قدرن جي پليءَ پٽ ڄاڻ آهي، پر انهن ڪلاسيڪي اهڃاڻن کي هُو جديد انداز ۾ پيش ٿو ڪري" (7)

ان ۾ ڪو بہ شڪ نہ آهي، تہ مجموعي طور تي، اياز گل، جيڪا وڏيڪ شعري صنف لکي آهي، اهو غزل ئي آهي ۽ هن، غزل کي جديد دنيا سان هم آهنگ ڪري پيش ڪيو آهي. هن جي لکڻ جي ڍنگ سندس غزل کي منفرد احساسن وارو بڻائي ڇڏيو آهي. هن جي غزل کي جتي بہ پڙهجي ٿو. اتي غزل خود ڏَسُ ڏئي ٿو تہ هي اياز گل جو غزل آهي.

ايازگل، سماجي تبديليءَ جو خواهشمند آهي هر باشعور انسان سماج ۾ نواڻ جو قائل هوندي، تبديلي چاهيندو آهي. تعليم، سماجي شعور پيدا ڪندي آهي. ڏاها ۽ شاعر پنهنجي فڪر ذريعي سماج جو نئون ۽ اڳتي وڌيل روپ پسند ڪندا آهن انهيءَ تبديليءَ کي ڏسي خوش ٿيندا آهن، پر جڏهن فڪري ڪوشش جي باوجود بہ ڪا تبديلي ڪا سماجي اڳڀرائي نظر نہ ايندي آهي، تہ مسئلن ۽ مونجهارن جو ذڪر ڪندي ڪين ڪنهن پڇتاءَ ۽ ارمان جو احساس ٿيندو آهي. بلڪل اهڙي طرح سان ٿي ايازگل پنهنجي ٻوليءَ جي ڪلاسيڪل شاعر، سچل سرمست کي مخاطب ٿي ڪري خدشن جو اظهار هن طرح سان ڪري ٿو:

ساڳيون روز مرڻ جون خبرون، ڪارنهن، بدلا، ويڙهہ ٻڪون!
نئين صديءَ ۾ ايئن جِي ويا سي، ڪهڙا يار ڪمال سچل![8]

ايازگل، حاضر دور جو اهم رومانوي شاعر آهي، جيڪو سماجي تبديليءَ ۾ يقين رکي ٿو. هي صديءَ کي پنهنجي سماج مان، ڪارو ڪاري مختلف ذاتين ۽ قبيلن جا هڪ ٻئي کان بدلا وٺڻ ۽ جهيڙن ڪرڻ سان گڏ معاشي بدحالي ۽ بک جهڙي مصيبت کان بچائڻ لاءِ جتن ڪندڙ شاعر آهي. سندس خواهش ۽ تمنا آهي تہ نئين ايڪيهين صديءَ ۾ پنهنجو سماج هنن پراڻن مرضن ۽ مصيبتن کان آجو هجڻ گهرجي، پر جيڪڏهن ڪوشش جي باوجود بہ ڪا نئين تبديلي نٿي اچي تہ پوءِ هي سماج اڳتي نہ وڌيو.

ايازگل، ماضيءَ جي شاندار هجڻ واري رومانس ۾ رهڻ جو قائل نہ آهي. هو اهو نہ ٿو چاهي تہ سنڌ جي شاندار ماضيءَ کي ئي ڳائيندو رهجي ۽ ايئن ئي هٿ هٿ تي رکي زندگي گذاري ڇڏجي. هي پنهنجي دور ۾ وڏيڪ جدوجهد ڪرڻ جو قائل آهي. هي، پنهنجي ماڻهن کي وڌيڪ ترقي ڪندڙ ۽ وڌيڪ مهذب ڏسڻ چاهي ٿو. سنڌ جو ماضي، واقعي مُهذب ۽ شاندار هو، پر ان دور جي ڳُڻن کي ڳائيندي، هن نئين دور ۾ ڪجهہ نہ ڪرڻ واري روش جو ايازگل قائل نہ آهي، ڇو تہ هي نئين دور جي تقاضا کي ذهن ۾ رکندي، سماج کي اڳتي وٺي هلڻ جي تمنا ڪندي، ان جي ترقي چاهي ٿو.

ڇا تہ ماضي هو صديون اڳ سنڌ جو!
ڇا صديون رهبو انهيءَ ارمان ۾ !؟[9]

هر ماڻهوءَ جو وجود بنا مقصد جي تخليق ٿيل نہ آهي. هر ماڻهو پنهنجي حصي جو ڪردار نڀائڻ لاءِ تخليق ڪيو ويو آهي. زندگيءَ جي مقصد کي سمجهڻ ۽ محسوس ڪرڻ جي سوچ جو هجڻ لازمي آهي. جيڪڏهن ڪو ماڻهو پنهنجي زندهہ هجڻ جو احساس محسوس نٿو ڪرائي تہ ان جي زندگي جهڙوڪ بيڪار گذري رهي آهي. اياز گل اهڙي زندگي گهاريندڙ کي گلن جي گلدان ۾ هڪ سڪل گل سان ڀيٽ ڪري ٿو.

زندگي مقصد بنا آهي ائين!
گل سڪل جڻ ڪو هجي گلدان ۾ [10]

اياز گل، نئين سوچ، نئين ترقي ۽ نين ايجادن جو قائل آهي. هي نواڻ چاهي ٿو. هن جو مقصد جدت ۾ جيئڻ آهي. هي نواڻ لاءِ سوچي ٿو. هي ڀاڙيءَ مٿان هلڻ جي خواهش رکي ٿو.

نئون نئون ڪجهہ نئون ڪرڻ تي دل چاهي
ڀاڙيءَ تي ٿي پير ڌرڻ تي دل چاهي[11]

مٿين شعر ۾ اياز گل، هڪ نئين سوچ ۽ تمنا جو اظهار ڪيو آهي. شايد ڪو وقت اهڙو بہ اچي جو اسان جي هن شاعر جي اها سوچ عملي جامو پهري.

اياز گل جي شاعريءَ ۾ سوچن ۾ تحرڪ آهي. هي هٽ هٽ تي رکي ويهي رهڻ وارن کي نِندي ٿو. کيس وقت وڃائيندڙ پسند نہ آهن. هي انفرادي جدوجهد جو گُهرجائو آهي. هن کي ٻين جي ڪمن تي رڳي واهہ واهہ! ڪرڻ وارا وقت کي برباد ڪندڙ لڳن ٿا. هي، کين سٺو نٿو ڀانئين سندس خواهش آهي تہ هر ماڻهو ڪارائتو ڪردار ادا ڪري ۽ پنهنجي حصي جو ڪم ڪري، رڳو ٻين جي ڪمن جي تعريف ڪري وقت برباد نہ ڪري پر پنهنجي حصي جو ڪم ڪري ڏيکاري. اهڙين سوچن جو اظهار هن پنهنجي غزل جي هن بند ۾ ڪيو آهي.

ڇا ائين ئي گذرندي تنهنجي عمر؟
ٻيو ٻين جي ڳالهہ تي واهہ وا! ڪندين! [12]

اياز گل، وقت جو قدر ڪندڙ شاعر آهي. تعريف سيني ڪي وڻندي آهي، پر اسان جو هي شاعر، صرف ٻين جي ڪمن تي واهه واهه ڪندڙن کي بہ وقت ضايع ڪندڙ سمجهي ٿو. هي، ڪين احساس ڏياري رهيو آهي، تہ اوهين بہ ڪجهہ ڪري سگهوٿا ۽ ڪجهہ ڪري ڏيکاريو.

رڳو وسيلن، موقعن ۽ شين جو هجڻ ئي ڪافي نہ آهي. ايازگل، ذات کي اهم سمجهي ٿو. هندستان جي وڏي ڪلاڪار ۽ شرناءِ وڄائڻ جي ماهر فنڪار جي حوالي سان احساس ڏياريندي، اسان جو هي شاعر، ذات کي اهميت ڏيندي محسوس ڪرائي، سمجهائڻ چاهي ٿو تہ شرناءِ جو هجڻ ڪافي نہ آهي، اصل ڳالهہ آهي، بسم الله خان جي ذات جو هجڻ، بسم الله خان جي ذات ئي شرناءِ جي وڄت کي جلا بخشي آهي. ان متعلق سندس شعر آهي تہ:

بسم الله جي ذات بہ گُهرجي
رڳو نٿي شرناءِ کپي (13)

شرناءِ کي، صدين کان مڱڻهار ۽ فنڪار وڄائيندا پيا اچن، پر وڄائڻ جي حوالي سان جيڪا جدت، بسم الله خان پيدا ڪئي، اها ڪنهن ٻئي جي حصي ۾ نہ اچي سگهي. هن، ان ساز ذريعي شهرت جي بلندي کي ڇهيو هن شرناءِ کي جنهن جدت سان وڄايو اها سندس سڃاڻپ بڻجي وئي. ڪي ساز بہ فنڪارن سان سڃاتا وڃن ٿا. ايازگل، بسم الله خان جي شرناءِ وڄائڻ واري جدت کان متاثر ٿي، سندس ذات جي تعريف مٿين شعر ۾ ڪئي آهي.

پيار، ميارون، پنهنجي ڌرتيءَ سان محبت، ماڻهن جا مزاج، يارن جون شڪايتون، سماجي حقيقت نگاري ۽ فطرت نگاريءَ سميت، ايازگل جي شاعريءَ جا انيڪ موضوع آهن. سندس، سهڪ، چين پنهنجي محبوب سان جڙيل آهي. وائيءَ جي هڪ بند ۾ هن طرح اظهاري ٿو:

تون هجين تہ پوءِ پيارا!
باک ۽ بهارن تي
سوچڻو ئي ڪهڙو آ؟(14)

ايازگل جو پنهنجو الڳ اسلوب آهي. هن جي شعرن ۾ تنوير عباسيءَ واري نرمي ۽ ميناج آهي. وَتس پيار جي احساسن کي شعرن ۾ محسوس ڪرائڻ جو ڏانءُ آهي. ”هن جو شعري لهجو نرم ۽ ٿڌو آهي ۽ هن وٽ خيال جي جدت کان وڌيڪ احساسن جي شدت آهي.“ (15)

ايازگل، اهو شاعر آهي، جيڪو پيار جي سمورن احساسن کي ڄاڻي ٿو. پاڻ، پيار مان ئي ته پچي ۽ رچي ريٽو ٿي پيار جو شاعر بڻيو آهي. سنڌي شاعريءَ ۾ لفظ ”پرين“ سڀ کان پهريان شاهه لطيف جي شاعريءَ ۾ ملي ٿو. ان لفظ کي وري خوبصورتيءَ سان، پنهنجي شاعريءَ ۾ تمام گهڻو استعمال، ايازگل ڪيو آهي. هن، لفظ ”پرينءَ“ کي رديف جي طور تي به استعمال ڪيو آهي، ته غزل جي بند ۾، وچ ۾ به استعمال ڪيو آهي. ائين ڪٿي چئجي ته ايازگل، پنهنجي شاعريءَ ۾ محبوب لاءِ جيڪڏهن ڪو لفظ وڌ ۾ وڌ استعمال ڪيو آهي، ته اهو ”پرين“ آهي.

هيءُ سڄو سنسار جيئرو آ پرين!
جيسيتائين پيار جيئرو آ پرين!(16)

تون ته تلوار هُئين ڪا تِکي او پرين !
وقت جي مياڻ ۾ يار ڦاسي وئين ! (17)

او پرين! زندگي جو هر هڪ پل،
تنهنجي شاديءَ جو ڪارڊ آهي ڄڻ! (18)

نواڻ ۽ جدت وارو شعر يا شاعري اها آهي، جيڪا پڙهندي، پڙهندڙ کي بيهاري ڇڏي ۽ سوچ ۾ پئجي وڃي. نواڻ، تضادن جو ٽوڙ آهي. نواڻ هڪ اهڙي لاٽ آهي، جيڪا ڪو هيڙي ۽ پراڻن ڄارن کي ٽوڙي نِڪري ۽ اُجري روشني محسوس ڪرائي. جيڪو ماڻ ڪري سوچي ٿو ان کي ئي نئين واٽ ملي ٿي ۽ اها جستجو ايازگل جي شاعريءَ ۾ ملي ٿي.

ڪهڙيءَ ماڻ مَنجهان؟
ڪهڙي واٽ وڃان؟
۽ مان سوچيندو رهيس!(19)

صدين جي بدلجڻ سان بہ جيڪڏهن سوچ نٿي بدلجي، ساڳيون حالتون ۽ ساڳيا ڪم رهن ٿا، تہ پوءِ اها قوم زوال ڏانهن پئي وڌندي وڃي. معاشرو، زماني جي تبديليءَ کي ڏسڻ جي سگهہ وڃائي ويهندو، جستجو ختم ٿيندي تہ اڳين راهہ ڪيئن نظر ايندي! اسان جي وقت ۾ نہ صرف صدي تبديل ٿي، پر ان سان گڏوگڏ هزاري سال بہ بدليو پر ڇا اسان جا رويا، اسان جي ترقي، اسان جو سماج، اسان جو مزاج، اسان جي ڏاهپ، اسان جي سوچ ۽ اسان جي معيشت ۾ تبديلي آئي؟! جيڪڏهن جواب "نہ" ۾ آهي، تہ پوءِ اسان جو وقت تہ بيڪار گذري ويو! معاشري ۾ تبديلي تڏهن نہ ايندي آهي، جڏهن هر ماڻهو لاتعلق بڻبو آهي يا خود غرضي دماغن ۾ گهر ڪري ويهي رهندي آهي. "منهنجو ڇا؟" هڪ خطرناڪ جملو ۽ رويو آهي. اهو جملو ۽ رويو، سماجي ترقي ۽ تبديليءَ لاءِ وڏي رڪاوٽ آهي.

شاعريءَ ۾ جدت جا اهڃاڻ:

1970ع واري ڏهاڪي ۾ جڏهن ايازگل شاعري ڪرڻ شروع ڪئي ، ان وقت کان 2024ع تائين دنيا ۾ ڇا نہ بدليو آهي؟! جن شين بابت تصور ئي نہ هو، اهي شيون ۽ ايجادون ظاهر ٿيون. ان وچ ۾ ڪيترائي دور بدليا آهن. ڪو دور تار اماڻڻ جو هو، خط لکي موڪلڻ جو هو، خط ۽ تار جو ڏينهن جا ڏينهن انتظار رهندو هو، جڏهن پهچي! ايازگل، 1970ع وري دور کان هن وقت تائين جي انٽرنيٽ واري دور تائين جي سيني علامتن ۽ سيني ايجادن ۽ دورن کي پنهنجي شاعريءَ ۾ استعمال ڪيو آهي. ٻوليءَ جي سگهاري شاعر لاءِ اهو ضروري هوندو آهي، تہ هو پنهنجي دور جي ٻوليءَ کي شاعريءَ ۾ استعمال ڪندو آهي، جنهن مان اهو بہ پتو لڳائي سگهبو آهي، تہ اها ڪهڙي دور جي شاعري آهي. هر دور جو شاعر، پنهنجي دور جي ٻوليءَ سان گڏوگڏ نون محاورن، علامتن ۽ تشبيهن جو بہ استعمال ڪندو آهي.دنيا ۾ نت نيون ايجادون ۽ مواصلاتي ذريعا ايجاد ٿيندا رهن ٿا. ٻوليءَ ۾ نون لفظن جو اضافو ٿيندو رهي ٿو، جن کي بہ شاعر استعمال ڪندو رهندو آهي. ايازگل بہ پنهنجي دور جي ٻولي، تشبيهون، استعارا ۽ علامتون استعمال ڪيون آهن. ويهين ۽ ايڪيهين

صديءَ ۾ سنڌي ٻولي جنهن نموني سان ڳالهائي وڃي ٿي، اها ئي هن جي شاعريءَ ۾ پڙهي سگهجي ٿي. سندس شاعريءَ ۾ انيڪ احساساتي خوبصورتيون آهن. هن پنهنجي شاعريءَ ۾ انٽرنيٽ جا جيڪي جديد لفظ استعمال ڪيا آهن، اهي ڪجهه هن طرح آهن:

اِي ميل جو ذڪر:

خط ڪٿي آيا سنڌءِ، هٿڙن جي سرهاڻ،
چئه ڪٿي سا هاڻ، اي-ميل مان ڪيئن اچي؟ [20]

ٻوليءَ جي سگهاري شاعر لاءِ اهو به ضروري هوندو آهي، ته هو پنهنجي دور جي ٻوليءَ کي شاعريءَ ۾ استعمال ڪندو آهي، جنهن مان اهو به پتو لڳائي سگهبو آهي، ته اها ڪهڙي دور جي شاعري آهي. ڇو ته، هر دور جو شاعر، پنهنجي دور جي ٻوليءَ سان گڏو گڏ نون محاورن، علامتن ۽ تشبيهن جو به استعمال ڪندو آهي. دنيا ۾ نت نيون ايجادون ۽ مواصلاتي ذريعا ايجاد ٿيندا رهن ٿا. ٻوليءَ ۾ نون لفظن جو اضافو ٿيندو رهي ٿو جن کي به شاعر استعمال ڪندو رهندو آهي.

جديد انٽرنيٽ جتي سهولتون مهيا ڪيون آهن، اُتي احساساتي دوريون به پيدا ڪيون آهن. جنهن جو اظهار ايازگل مٿين بيت ۾ ڪيو آهي. محبوب ماڻهوءَ جي خط لکڻ ۽ ان جي لکيل اکرن مان جيڪو دل ۾ احساس اپرندو آهي، اُهو اِي- ميل مان ته محسوس نٿو ٿي سگهي.

موبائيل جي سِم مٽڻ جي حوالي سان، ايازگل جو هي بيت به اثرائتو اظهار آهي، جنهن ۾ محبوب ماڻهو سم مٽي آجو ٿي وڃڻ جي ناڪام ڪوشش ڪري ٿو ۽ اهڙي عمل واري محبوب لاءِ هي بيت محبت جي ڳانڍاپي کي ان طرح ڇنڻ لاءِ ضرور ڪجهه سوچڻ تي مجبور ڪري ٿو.

ڪيرُ سگهي ٿو ڪنهن جون، يادون ايئن لُٽي؟
ڪيئن ڇڏيئه هڪ سَٽَ ۾، جيون ڏورِ ڪٽي
توڇو سِمَ مَٽي، سمجهو سڀ ختم ٿيو! [21]

ايازگل، نفيس احساسن وارو جديد رومانوي شاعر آهي، جنهن جو تخليقي لهجو الڳ پنهنجو ۽ نرالو آهي. گُوگل جو ذڪر بہ هن پنهنجي هڪ بيت ۾ ڪيو آهي. انٽرنيٽ جي دنيا جا ماڻهو ڄاڻن ٿا، تہ گُوگل انٽرنيٽ جي اها سائيٽ آهي، جتان هر شيءِ سرچ ڪرڻ سان سامهون اچي ويندي آهي.

گُوگل تي ڳوليو پئي، مون تنهنجو نالو
ڪين مليو پر پوءِ پيو، ڪوئي حوالو
ياڳن تي تالو ايئن بہ لڳندو آ پرين! (22)

ايازگل جي شاعريءَ ۾ جديديت وارن لاڙن ۾، هڪ صوفي رنگ بہ آهي. هونئن تہ سنڌي ادب ۾ هن جي سڃاڻپ هڪ رومانوي شاعر طور مڃي وئي آهي ۽ ان ۾ ڪو بہ شڪ ئي نہ آهي، تہ هي محبت جي نفيس احساسن جو شاعر آهي، پر سندس شاعريءَ ۾ ٻيا بہ انيڪ موضوع آهن. سندس شاعريءَ جو هڪ رنگ صوفياڻو بہ آهي. هيءَ ڌرتي ئي صوفياڻي مزاج واري آهي ۽ هن ڌرتيءَ جو هر فرد صوفياڻو سڀاءُ رکندڙ انسان دوست فرد آهي. ايازگل شعوري طورتي ۽ پنهنجي صوفياڻي مزاج کي بہ پنهنجي شاعريءَ ۾ ظاهر ڪيو آهي. هي، ڪيترن ئي سالن کان سنڌ جي صوفي شاعرن جي شاعريءَ کي پڙهندو ۽ پڙهائيندو رهيو آهي. سندس دل ۾ شاهہ لطيف، سچل سرمست ۽ بيدل سائينءَ جي شاعري سمايل آهي. انهن صوفي مفڪر شاعرن جو پانڌيئڙو آهي، انهن جي فڪر کي ڦهلائڻ لاءِ سندس عملي ڪوششون رهيون آهن.

ايازگل، پنهنجي شايع ٿيل شعري مجموعي ”ميلي جي تنهائي“ ۾ صوفياڻي مزاج وارا نظم، وايون، ۽ غزل تخليق ڪيا آهن، جن جو تعداد (9) آهي. سندس صوفياڻي ڪلام ۾ نبي پاڪ صہ، سچل سائين ۽ بيدل سائين کي پيٺاطور ۽ سندن فڪر سان لاڳو خوبصورت خيالن کي پيش ڪيو آهي. نبي پاڪ صہ جي حوالي سان سندس هڪ شعر آهي، جنهن ۾ نبي پاڪ صہ جي نالي اچارڻ کي بہ تلاوت سمجهي ٿو.

هڪڙو نالو جو محبت جي علامت آهي
هڪڙو نالو جو اُچارڻ ئي تلاوت آهي. (23)

سچل سائين جي حوالي سان سندس وائيءَ ۾ هيءُ احساس آهن

ڏينهن هجي يا رات
جيت ٿئي يا مات
سچ، سچل، سنڌ زنده باد

هن مٽيءَ کان آهہ مٿانهين
ذات نہ پنهنجي ذات
سچ، سچل، سنڌ زنده باد. (24)

بيدل فقير جي حوالي سان، ايازگل جي وائيءَ جو هيءُ رنگ آهي.

رنگي ڪيئن بيرنگي!
دل وارو ڪيئن بيدل آهي؟

ڪپڙا ڪين ڍڪن ماڻهوءَ کي
ننگ ڍڪي ٿو ننگي
دل وارو ڪيئن بيدل آهي؟ (25)

ايازگل پنهنجي شاعريءَ، شخصيت، آواز، فوٽوگرافي ۽ هٿ اکرن تائين جديد، جدت پسند ۽ خوبصورتين جي علامت آهي. هن جا هٿ اکر، اهڙا خوبصورت آهن، جو ڪوئي ڪمپيوٽنگ ماهر، سندس اکرن کي ايازگل فونٽ جو نالو بہ ڏئي سگهي ٿو.

حوالا:

1. جڙيا سنگهاڻي. سترامداس. سوپا سنگهہ. "سائل". پروفيسر. سائل ڪوش (هڪ جلدي لغت). ڪويتا پبليڪيشن. حيدرآباد. سنڌ. 2009ع. ص 179
2. گل. اياز. دک جي نہ پڄاڻي آ. روشني پبليڪيشن ڪنڊيارو. 2004ع. ص 95.
3. ساڳيو ص 96.

4. ساڳيو ص 448.
5. سميجو. اسحاق. شاعريءَ سان دشمني. نئون جنم پبليڪيش. حيدرآباد. 2005ع. ص 111
6. گل. اياز. ميلي جي تنهائي. پوئٽ پبلشنگ هائوس. خيرپور. 2012ع. ص 25.
7. حوالو نمبر 2. ص 25
8. حوالو نمبر 6. ص 247
9. ساڳيو ص 52.
10. ساڳيو ص 52.
11. ساڳيو ص 78.
12. ساڳيو ص 106.
13. ساڳيو ص 111.
14. ساڳيو ص 166
15. حوالو نمبر5. ص 112
16. حوالو نمبر 2. ص 68
17. ساڳيو ص 80.
18. ساڳيو ص 165
19. حوالو نمبر 6. ص 168
20. ساڳيو ص 257
21. ساڳيو ص 257
22. ساڳيو ص 257
23. ساڳيو ص 239
24. ساڳيو ص 252
25. ساڳيو ص 240